

แนวคิดตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อส่งเสริมทุนทางสังคมเข้มแข็ง

The Concept of the Sufficiency Economy Philosophy

to Promote Strong Social Capital

พระมหาสุพัตร์ วชิราวุธ¹ และเกรียงไกร พินยารัก²

Phramaha Supat Wachiravudho¹ and Kriangkrai Phinyarak²

^{1,2}สาขาวิชาปรัชญา คณะพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

^{1,2} Faculty of Buddhism Mahachulalongkornrajavidyalaya University

*Corresponding author's e-mail: Supat.wat@mcu.ac.th

Received: February 27, 2025

Revised: April 10, 2025

Accepted: April 23, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้ได้มีการนำเสนอความรู้เกี่ยวกับทุนทางสังคมสามารถเติบโตอย่างมั่นคงหากมีการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างรู้คุณค่าคำนึงถึงความพอประมาณที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการคาดการณ์อนาคตหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยส่งเสริมความสมดุลและยั่งยืนในการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ โดยเน้นความพอประมาณ มีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกันควบคู่กับความรอบรู้และคุณธรรม ทุนทางสังคมเกิดจากเครือข่ายความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ชุมชน และรัฐ ซึ่งได้รับการสนับสนุนผ่านการเสริมสร้างความร่วมมือรวมถึงการพัฒนาคุณธรรมและการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงสามารถช่วยให้ชุมชนพึ่งพาตนเองและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกได้อย่างมั่นคงนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกระดับตั้งแต่ครอบครัวจนถึงระดับประเทศ

คำสำคัญ: ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง; ทุนทางสังคม; เข้มแข็ง

Abstract

This article presents knowledge about how social capital can grow steadily if resources are managed appreciatively, considering moderation, effects on communities and the environment, and future predictions. The philosophy of sufficiency economy is an important guideline that helps promote balance and sustainability in social and economic development, emphasizing moderation, reason, and building immunity along with knowledge and morality. Social capital arises from networks of relationships within families, communities, and the state, which are supported through strengthening cooperation, developing morality, and managing resources sustainably. The application of technology and the philosophy of sufficiency

economy can help communities be self-reliant and adapt to global changes steadily, leading to sustainable development at all levels, from families to the country

Keywords: Sufficiency Economy Philosophy; Social Capital; Strength

บทนำ

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางที่ช่วยเสริมสร้างทุนทางสังคมให้เข้มแข็งโดยมุ่งเน้นการพึ่งพาตนเอง เป็นหลักซึ่งหมายถึงความสามารถของบุคคลและชุมชนในการจัดการทรัพยากรและดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคงโดยไม่ต้องพึ่งพาปัจจัยภายนอกมากเกินไป การพึ่งพาตนเองนี้ไม่ได้หมายถึงการแยกตัวออกจากสังคม แต่เป็นการสร้างความมั่นคงภายในชุมชนเพื่อให้สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การส่งเสริมอาชีพในท้องถิ่น การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนและการพัฒนาองค์ความรู้เพื่อแก้ปัญหาด้วยตนเอง สามารถช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมทำให้ทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาสในการพัฒนาอย่างเท่าเทียม

ความร่วมมือเป็นองค์ประกอบสำคัญของทุนทางสังคมที่เข้มแข็ง ซึ่งเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคล ครอบครัว ชุมชน และภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคม การร่วมมือกันช่วยให้เกิดเครือข่ายทางสังคมที่สามารถสนับสนุนกันในยามวิกฤต เช่น การรวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ การสร้างสหกรณ์เพื่อบริหารจัดการทรัพยากรในชุมชนหรือการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อสร้างความมั่นคงทางการเงินให้กับสมาชิกในชุมชน ความร่วมมือเหล่านี้เกิดขึ้นได้ดีเมื่อมีความไว้วางใจและจิตสาธารณะซึ่งเป็นรากฐานของสังคมที่มีความมั่นคงและยั่งยืน จากการศึกษาของ สุปราณี จันทรวงศ์ และคณะ (2558) ได้กล่าว การพัฒนาทุนทางสังคมเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งโดยทุนทางสังคมด้านความรู้ที่สำคัญประกอบด้วยความรู้และภูมิปัญญาสมรรถนะของผู้นำ และการวางแผนกระบวนการทำงานร่วมกัน ซึ่งช่วยให้สามารถคาดการณ์และวางแผนการพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสกว.เตือน พิมพ์สกล (2558) ได้กล่าวว่า การพึ่งตนเองและการศึกษาตลอดชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงช่วยพัฒนาชุมชนให้ยั่งยืนโดยส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้ การปรับตัวและการมีส่วนร่วมเพื่อสร้างสมดุลระหว่างมนุษย์ สังคม และสิ่งแวดล้อมในการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ทุนทางสังคมสามารถเติบโตอย่างมั่นคง การบริหารจัดการทรัพยากรต้องคำนึงถึงความพอประมาณ การคาดการณ์อนาคตและผลกระทบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม การใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่าไม่เพียงแต่ช่วยรักษาสมดุลทางธรรมชาติ แต่ยังช่วยให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาว เช่น การใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตโดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมหรือการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้กับการบริหารจัดการเมืองและระบบเศรษฐกิจท้องถิ่น เมื่อเสริมด้วยความรู้และคุณธรรมทุนทางสังคมจึงสามารถเป็นรากฐานของการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาประเทศในระยะยาว

แนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาเป็นระยะเวลายาวนานกว่า 30 ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 และภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้นและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ

"...คำว่า พอเพียง มีความหมายกว้างออกไปอีก ไม่ได้หมายถึงการมีพอสำหรับใช้ของตัวเอง มีความหมายว่า "พอมีพอกิน" ...วันนั้นได้พูดถึงว่าเรา ควรจะปฏิบัติให้พอมีพอกิน พอมีนี้ก็แปลว่าเศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง ถ้าแต่ละคนมีพอมีพอกินก็ใช้ได้ยิ่งถ้าประเทศมีพอมีพอกินก็ยิ่งดี พอเพียง หมายความว่ามีความอยู่ ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่หรูหรา ก็ได้ แต่ว่าพอเพียงก็คือพอเท่านั้นเอง คนเราถ้าพอในความต้องการก็จะมีโลกน้อยก็จะเบียดเบียนคนอื่นน้อย พอเพียงนี้อาจจะมีมากอาจจะมีของรุกราก็ได้ แต่ว่าต้องไม่เบียดเบียนคนอื่น ต้องให้พอประมาณ พุดจาก็พอเพียง ทำอะไรก็พอเพียงปฏิบัติตนก็พอเพียง ฉะนั้นความพอเพียงนี้ก็แปลว่าความพอประมาณและความมีเหตุผล..."

พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม พ.ศ. 2541 ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน จากกระแสพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงก่อให้เกิดการระดมความคิดในวงกว้างจากทุกฝ่าย อาทิ นักวิชาการ ข้าราชการ ประชาชนนักคิดทั้งระดับท้องถิ่นและระดับประเทศทั้งภาครัฐและเอกชน โดยน้อมนำเอากระแสพระราชดำริมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติและหาวิธีการที่จะผลักดันให้บังเกิดผลสำเร็จ

สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (2550) ได้กล่าวถึง ความหมายของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการดำรงชีวิตและพัฒนาประเทศที่เน้นความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงโดยอาศัยความรู้ ความรอบคอบและคุณธรรมเป็นหลักสำคัญในการวางแผนและดำเนินงาน ทั้งนี้ยังมุ่งเน้นการสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนและผู้นำในทุกระดับมีความซื่อสัตย์ อดทน และมีสติปัญญา เพื่อให้สามารถปรับตัวและพัฒนาได้อย่างสมดุลและยั่งยืนในยุคโลกาภิวัตน์

บุษยา มั่นฤกษ์ (2556) ได้ระบุว่า เศรษฐกิจพอเพียงหมายถึง ความรอบคอบ รอบรู้และความระมัดระวังในการดำเนินงานหรือประกอบกิจกรรมใด ๆ มีความเพียงพอ พออยู่ พอกิน ในการดำรงชีวิตทั้งในระดับครอบครัว ชุมชนและมีความเข้มแข็ง มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่สอดคล้องกับหลักธรรมคำสอนในศาสนา เพื่อสังคมที่สงบสุข กินดีอยู่ดีและสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

สรุปได้ว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางการดำรงชีวิตและพัฒนาประเทศอย่างสมดุลและยั่งยืน โดยยึดหลักความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันที่ดี ควบคู่กับความรอบรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรม เพื่อให้สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของโลกและดำรงชีวิตได้อย่างพอเพียงและมั่นคงในทุกระดับ ตั้งแต่ครอบครัว ชุมชน ไปจนถึงระดับประเทศ

กรอบแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

กรอบแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ภายใต้กรอบแนวคิด “3 ห่วง 2 เงื่อนไข” กล่าวคือ 3 ห่วง ประกอบไปด้วย ความพอประมาณ ความมีเหตุผลและการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวโดยที่ทั้งหมดนั้นอยู่ภายใต้ 2 เงื่อนไข คือ การมีความรู้และคุณธรรม สามารถดำเนินกิจกรรมด้านต่างๆ อย่างสมดุล คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สามารถจำแนกได้ดังนี้

1. ความพอประมาณเป็นการดำเนินชีวิตและตัดสินใจโดยใช้หลักประมาณตนและสถานการณ์เพื่อให้เกิดความสมดุลที่ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ทั้งในระดับบุคคล องค์กรและสังคม โดยคำนึงถึงปัจจัยรอบด้านอย่างเหมาะสม

2. ความมีเหตุผลเป็นการคิดและตัดสินใจต้องพิจารณาเหตุผลรอบด้าน คำนึงถึงผลกระทบต่อบุคคล สังคมและสิ่งแวดล้อม โดยไม่ยึดเพียงความเชื่อหรือความพอใจส่วนตัวแต่ควรรับฟังความคิดเห็นจากหลายฝ่าย โดยเฉพาะข้อมูลจากการวิจัยเพื่อให้เกิดความรอบคอบและแม่นยำในการตัดสินใจ

3. มีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีระบบเศรษฐกิจของประเทศเปรียบเสมือนร่างกายที่ต้องทำงานสมดุลกัน โดยต้องมีความพอประมาณ มีเหตุผลและมีภูมิคุ้มกันที่ดีเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบจากกระแสโลกาภิวัตน์ได้อย่างยั่งยืน รวมไปถึงการจัดองค์ประกอบของการดำเนินงานให้มีสภาพพร้อมต่อผลกระทบใด ๆ อันเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในได้อย่างดี

สรุปได้ว่า หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีแนวคิดหลัก คือ ความพอประมาณ ซึ่งเน้นการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลและคำนึงถึงปัจจัยรอบด้าน ความมีเหตุผล ที่มุ่งให้การตัดสินใจตั้งอยู่บนข้อมูลและผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างรอบคอบ และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีซึ่งช่วยให้บุคคล องค์กร และประเทศสามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงจากภายนอกและภายในได้อย่างยั่งยืน ทั้งหมดนี้ช่วยสร้างรากฐานที่มั่นคงในการดำเนินชีวิตและพัฒนาเศรษฐกิจให้สอดคล้องกับกระแสโลกาภิวัตน์

ทุนทางสังคม

1. ความหมายและองค์ประกอบของทุนทางสังคม

ทุนทางสังคม (Social capital) เป็นปัจจัยสำคัญในการเชื่อมประสาน "การจัดการภาคีสาธารณะ" (Public governance) ให้เชื่อมติดกัน พร้อมๆ กับตัวมันเองได้กลายเป็นกลไกการกำกับทิศทาง (Steering) ที่กระทำทางอ้อมผ่านสภาพแวดล้อมแห่งการกระทำอันทำให้การจัดการภาคีสาธารณะสามารถดำเนินไปได้อย่างมีบูรณาการ (Peters, 2010; Agranoff & McGuire, 2001) มีนักวิชาการหลายท่านที่ได้ให้ความหมายของคำว่า "ทุนทางสังคม" เอาไว้อย่างค่อนข้างชัดเจน ดังนี้

Bourdieu (1985) เขาได้กล่าวถึงทุนทางสังคม โดยจำแนกทุนออกเป็น 3 รูปแบบ คือ ทุนทางเศรษฐกิจ (Economic capital) ทุนทางวัฒนธรรม (Cultural capital) และทุนทางสังคม ซึ่งทุนเหล่านี้จะส่งผลให้ผู้ที่ครอบครองประสบความสำเร็จทางการศึกษา ทุนรูปแบบหนึ่งสามารถเปลี่ยนไปเป็นอีกรูปแบบหนึ่ง

ได้ (Convertibility of capital) เช่น นำทุนทางเศรษฐกิจมาแปลงเป็นทุนทางสังคมหรือนำทุนทางวัฒนธรรมมาแปลงเป็นทุนทางเศรษฐกิจ ฯลฯ แต่ประเด็นสำคัญคือ การเปลี่ยนแปลงรูปแบบดังกล่าวนี้เป็นยุทธวิธีสำคัญที่บุคคลใช้เพื่อการผลิตซ้ำของทุน

Fukuyama (1999) ในผลงานที่มีชื่อเสียงชื่อ “Social Capital and Civil Society” ได้กล่าวไว้ว่าทุนทางสังคม หมายถึง บรรทัดฐานทางสังคมที่ดำรงอยู่เฉพาะหน้าในขณะนั้น ซึ่งสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือระหว่างบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา

Organization for Economic Cooperation and Development (OECD, 2001) ได้กล่าวว่า ทุนทางสังคม หมายถึง การเข้าร่วมเป็นองค์กรเครือข่ายด้วยกัน พร้อม ๆ กับมีบรรทัดฐาน ค่านิยมและความเข้าใจร่วมกัน การเกิดความร่วมมือขึ้นภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่ม ทุนทางสังคมถูกสร้างขึ้นภายในระดับของครอบครัว ชุมชน บริษัท และสถาบันหรือหน่วยในการบริหารระดับชาติและระดับภูมิภาค โดยทั่วไปแล้วแนวคิดเกี่ยวกับทุนทางสังคมจะสัมพันธ์กับแนวคิดที่ว่าด้วยประชาสังคม อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ระหว่างความไว้วางใจและเครือข่ายเกี่ยวข้องกับสถาบันและองค์กรสาธารณะ ทุนทางสังคมถูกฝังแน่นอยู่ในบรรทัดฐานและสถาบัน ซึ่งรวมถึงองค์ภาวะทางด้านกฎหมายและสาธารณะ (Public and legal entities) จุดสนใจของการวิเคราะห์อาจขยายไปสู่กลุ่มที่แตกต่างกันที่อยู่ภายในประชาสังคมเดียวกัน เช่น กลุ่มเพศภาวะ (Gender) กลุ่มอาชีพ กลุ่มที่ใช้ภาษาต่างกัน และกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นต้น (OECD, 2001) สามารถจัดกลุ่มแนวคิดเกี่ยวกับทุนทางสังคมเอาไว้ได้ 4 กลุ่ม ดังนี้

ประการแรก แนวคิดที่ให้ความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจ สร้างความสนใจต่อแรงจูงใจของบุคคลที่กระตุ้นให้เขาลงทุนเพื่อสะสมทุนทางสังคม การกระตุ้นให้เขาเข้าไปร่วมสังสรรค์กับบุคคลอื่น โดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ทางวัตถุระยะสั้น นอกจากนี้ยังให้ความสนใจต่อการออกแบบสถาบันและผลกระทบของสถาบันทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการอีกด้วย

ประการที่สอง แนวคิดที่ให้ความสำคัญทางด้านรัฐศาสตร์ ให้ความสนใจต่อบทบาทของสถาบันและบรรทัดฐานทางสังคมและการเมืองในการก่อรูปพฤติกรรมของมนุษย์

ประการที่สาม แนวคิดทางสังคมวิทยา ให้ความสนใจต่อการวิเคราะห์เกี่ยวกับปัจจัยทางสังคมในการกำหนดแรงจูงใจของมนุษย์ ทำให้พวกเขาเน้นความสำคัญของลักษณะของการจัดระเบียบองค์กรทางสังคมในฐานะที่เป็นทุนทางสังคม เช่น ความไว้วางใจและเครือข่ายของการดำเนินกิจกรรมทางสังคมในฐานะของพลเมือง

ประการสุดท้าย แนวคิดทางมานุษยวิทยา ได้พัฒนามโนทัศน์เกี่ยวกับมนุษย์ในฐานะที่มีสัญชาตญาณโดยธรรมชาติที่ต้องการร่วมมือกันในรูปแบบของสมาคม (Natural instincts for association) อันเป็นพื้นฐานทางด้านชีววิทยาที่ทำให้เกิดระเบียบทางสังคมขึ้น

สรุปได้ว่า ทุนทางสังคมประกอบด้วยเครือข่ายทางสังคม ความไว้วางใจและบรรทัดฐานทางสังคม ซึ่งเป็นทรัพยากรที่ประชาชนสามารถใช้ประโยชน์เพื่อบรรลุเป้าหมายและสามารถเกิดขึ้นได้ในทุกระดับของสังคม

Stone และ Hughes (2002) ได้กล่าวว่า ทูทางสังคมสามารถเกิดขึ้นได้จากเครือข่ายภายในครอบครัว ชุมชน และรัฐชาติ ทั้งในความสัมพันธ์ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยนักคิดส่วนใหญ่เห็นพ้องกันว่า ทูทางสังคม หมายถึงความสัมพันธ์ทางสังคมเท่านั้นและไม่รวมถึงกิจการสังคม ผลประโยชน์ที่ไม่ใช่ตัวเงินหรือโครงสร้างพื้นฐานของรัฐและชุมชน

สรุปได้ว่า ทูทางสังคมจะมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแต่นักคิดส่วนใหญ่เห็นพ้องกันว่าทูทางสังคมควรถูกจำกัดเฉพาะความสัมพันธ์ทางสังคมเท่านั้น ไม่รวมถึงกิจการเพื่อสังคมที่มุ่งเน้นประโยชน์ส่วนรวม ผลประโยชน์ที่ไม่ใช่ตัวเงิน เช่น คุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมหรือโครงสร้างพื้นฐานของรัฐและชุมชน เช่น โรงเรียน ถนน หรือโรงพยาบาล แม้ว่าองค์ประกอบเหล่านี้จะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนและสังคมโดยรวมแต่ไม่ได้อยู่ภายใต้แนวคิดของทูทางสังคมโดยตรง ซึ่งเน้นไปที่ปฏิสัมพันธ์และความเชื่อมโยงของผู้คนเป็นหลัก

2. การจำแนกทูทางสังคม

การจำแนกทูทางสังคม Patulny & Svendsen (2007) ได้กล่าวไว้ว่า

1) บรรทัดฐานของการแลกเปลี่ยนทางสังคม (Norms of social exchange หรือ Norms of reciprocity) หมายถึง กฎเกณฑ์ทางสังคมที่ไม่เป็นทางการซึ่งเป็นเงื่อนไขที่คอยกำกับพฤติกรรมของสมาชิกในสังคมภายใต้สภาพแวดล้อมต่าง ๆ บรรทัดฐานทางสังคมที่กำกับพฤติกรรมการแลกเปลี่ยนทางสังคม ได้แก่ พฤติกรรมบรรณเมล์ของหนุ่มสาวที่ยอมเสียสละที่นั่งของตนเพื่อให้คนชราที่กำลังยืนโหนอยู่บนรถเมล์ได้เข้ามานั่งแทนหรือการบริจาคเงินเพื่อไปช่วยเหลืองานสาธารณะ เป็นต้น

2) เครือข่ายทางสังคม (Social network) หมายถึง ลักษณะของการเชื่อมโยงระหว่างบุคคลภายในกลุ่มที่มีลักษณะบางอย่างร่วมกัน ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงทั้งในระดับกว้างและระดับลึก เช่น เครือข่ายของผู้ที่เป็นเครือญาติเดียวกัน เครือข่ายของศิษย์เก่าของโรงเรียนเดียวกัน เครือข่ายของกลุ่มคนที่ประกอบวิชาชีพเดียวกัน เป็นต้น บุคคลที่สังกัดอยู่ในกลุ่มเดียวกันย่อมมีบรรทัดฐานทางสังคมร่วมกันบางอย่างและมีพันธกรณีร่วมกันระหว่างสมาชิกของกลุ่ม

3) ความไว้วางใจ (Trust) หมายถึง ระดับของความเชื่อมั่นที่บุคคลมีต่อผู้อื่น ว่าผู้อื่นจะกระทำตามที่เคยพูดเอาไว้มากน้อยเพียงใด บุคคลอื่นได้กระทำตามที่เคยสัญญาไว้หรือไม่ หรือคำพูดของบุคคลอื่นเชื่อถือได้มากน้อยเพียงใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งความไว้วางใจต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือบุคคลแปลกหน้า ซึ่งความไว้วางใจระหว่างบุคคลภายในชุมชนก็จะก่อรูปเป็นความไว้วางใจของสังคม (Trust in society)

สรุปได้ว่า บรรทัดฐานของการแลกเปลี่ยนทางสังคม เครือข่ายทางสังคมและความไว้วางใจเป็นองค์ประกอบสำคัญของทูทางสังคมที่ช่วยกำกับพฤติกรรมของสมาชิกในสังคมเสริมสร้างความเชื่อมโยงระหว่างบุคคลและสร้างความมั่นใจในการปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ทั้งในระดับบุคคล ชุมชน และสังคม

แนวทางการส่งเสริมทุนทางสังคมเข้มแข็งปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตและการพัฒนาสังคมที่เน้น ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมี ภูมิคุ้มกัน โดยอาศัย ความรู้และคุณธรรม เป็นพื้นฐานในการตัดสินใจ ได้แก่

1. การส่งเสริมความร่วมมือและเครือข่ายทางสังคมเป็นการสนับสนุนการรวมกลุ่มในรูปแบบวิสาหกิจ ชุมชน สหกรณ์ หรือเครือข่ายทางสังคมที่ช่วยให้คนในชุมชนมีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้และทรัพยากร การส่งเสริมคุณธรรม เช่น ความซื่อสัตย์และการช่วยเหลือเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นระหว่างบุคคลและองค์กร

2. การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมในสังคมเป็นการสร้างจิตสำนึกด้านความรับผิดชอบต่อสังคม สนับสนุนให้ประชาชนมีความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวมโดยใช้หลักการดำรงชีวิตอย่างพอเพียง การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่เป็นการกระตุ้นให้เกิดการศึกษาและพัฒนาตนเองเพื่อให้ประชาชนสามารถ ปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเศรษฐกิจ

3. การจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนเป็นการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและสมดุล ลดการบริโภคที่เกินความจำเป็น มีการสนับสนุนการใช้พลังงานทดแทนและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การ ส่งเสริมความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม มีการพึ่งพาปัจจัยภายนอกและสร้างระบบเศรษฐกิจที่สามารถ รองรับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจให้น้อยลง

สรุปได้ว่า แนวคิดตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงช่วยส่งเสริมทุนทางสังคมให้เข้มแข็งโดยเสริมสร้าง ความร่วมมือในสังคมต่อการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมรวมถึงการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน ซึ่งจะนำไปสู่ การพัฒนาสังคมที่มั่นคง ยืดหยุ่นและสามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทสรุป

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางที่เน้นการดำรงชีวิตและพัฒนาสังคมอย่างสมดุลและยั่งยืน โดยมีหลักสำคัญสามประการ คือ ความพอประมาณที่เป็นการดำเนินชีวิตโดยไม่ฟุ้งเฟ้อแต่ใช้ทรัพยากรอย่าง เหมาะสมและคำนึงถึงความจำเป็น ความมีเหตุผลที่เน้นให้ทุกการตัดสินใจอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลและความ รอบคอบโดยคำนึงถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นทั้งต่อตนเองและสังคม การมีภูมิคุ้มกันที่ช่วยให้บุคคล องค์กร และประเทศ สามารถเตรียมพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นวิกฤตเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมหรือความท้าทายจากโลกาภิวัตน์ แนวคิดนี้ต้องอาศัยความรู้และคุณธรรมที่เป็น พื้นฐานในการตัดสินใจโดยความรู้เป็นการมีข้อมูลที่ถูกต้องและทันสมัย การเรียนรู้และปรับตัวอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาตนเองขณะที่คุณธรรมเป็นความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบต่อสังคมและความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ซึ่งเป็น องค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้สังคมดำรงอยู่ได้อย่างสงบสุข

การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติสามารถเห็นได้ในหลายมิติของสังคม เช่น การส่งเสริมความ ร่วมมือทางสังคม ผ่านเครือข่ายชุมชน วิสาหกิจชุมชนและสหกรณ์ ซึ่งช่วยสร้างการพึ่งพาตนเองและลดความ เหลื่อมล้ำในสังคม การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมโดยกระตุ้นให้ประชาชนมีจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อ

ตนเองและส่วนรวมที่สนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อให้สามารถปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงของโลก การจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน เช่น การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างรู้คุณค่า ลดการบริโภคที่เกินความจำเป็น ส่งเสริมการใช้พลังงานทางเลือกและพัฒนาาระบบเศรษฐกิจที่สามารถรองรับความเปลี่ยนแปลงได้ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นแนวทางที่ช่วยให้บุคคล ชุมชนและประเทศสามารถปรับตัวและยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างมั่นคงและความเป็นอยู่ที่ดีทั้งปัจจุบันและอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย. (2550). รายงานการพัฒนาคอนของประเทศไทย ปี 2550. กรุงเทพฯ: โครงการฯ.
- บุษยา มั่นฤกษ์. (2556). การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการของผู้บริหาร องค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดนครปฐม. บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สกวเดือน พิมพ์ศาล. (2558). การศึกษาตลอดชีวิตและการพัฒนาชุมชนให้ยั่งยืนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. วารสารสหวิชาการแพรวากาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์, 2(3), 153-172
- สุปราณี จันทรสง, บุญทัน ดอกไธสง, สอาด บรรเจิดฤทธิ์ และบุญเรือง ศรีเหรียญ. (2558). การพัฒนาทุนทาง สังคมเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง. วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 10(3), 273-283.
- Agranoff, R., & McGuire, M. (2001). Big questions in public network management research. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 11(3), 295-326.
- Bourdieu, P. (1985). The social space and the genesis of groups. *Theory and Society*, 14, 723-744.
- Fukuyama, F. (1999). *Social capital and civil society*. Retrieved from www.imf.org/external/pubs/ft/seminar/1999/reforms/fukuyama.htm Hamilton.
- OECD. (2001). *The well-being of nations: The role of human and social capital*. Retrieved from <http://www.oecd.org/education/innovation-education/1870573.pdf>
- Peters, G. (2010). *Meta-governance and public management*. In S. P. Osborne (Ed.), *The new public governance? Emerging perspectives on the theory and practice of public governance* (pp. 36-51). London: Routledge.
- Patulny, R., & Svendsen, G. (2007). Exploring the social capital grid: bonding, bridging, qualitative, quantitative. *International Journal of Sociology and Social Policy*, 27(1/2), 32-51.
- Stone, W., & Hughes, J. (2002). *Understanding community strengths*. *Family Matters*, 61, 62-68.